

JÁN NEPOMUK BOBULA (K OBČIANSKO-NÁRODNÝM POSTOJOM NA PÔDE NOVEJ ŠKOLY)

Libuša FRANKOVÁ

Abstract: *Ján Nepomuk Bobula. (The civic-national attitudes on the soil of Nová škola).* Among the important representatives of Nová škola slovenská (Slovak New School), the opposition group formed against the Old School was Jan Nepomuk Bobula, politician, editor, publicist, entrepreneur and first Slovak building contractor, not only a practicing but also a theoretical expert. The opposition memorandum group of youths began to form in the environment of Catholic priest Ján Palák, a pro-Hungarian politician on the platform of understanding and agreement with the Hungarian political circles. He also brought together his civic-national activities, Bobula, for the time being, in order to achieve national concessions from the Hungarian state power, which, in solving national equality, was based on a transnational, j. civilian principle. The solution of the Slovak political problems saw Bobula in alignment with the Hungarian political representation. In order to attract more followers of New School program, he was aware of the need to establish not only political newspapers but also new political methods of work on the organizational base. After the changes of Hungarian government policy in the 1970s against non-Hungarian nationalities, he lost his illusions about the national politics of the Hungarian ruling circles. Bobula's interest in further work on the Slovak soil was weakened. He became involved in communal politics in Budapest and began to pay attention to the development of the Hungarian industry, especially to its construction activities.

Keywords: Ján Nepomuk Bobula. Nová škola slovenská. Slovak National Movement. Hungarian government policy.

Po páde neoabsolutizmu v roku 1859 a najmä po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v roku 1867 začali predstavitelia slovenského národného života formulovať v zmenených spoločensko-politických pomeroch nové ideové a programové východiská národných snáh. Priniesli diferenciáciu slovenskej politickej scény, reprezentovanú v čase prijatia Memoranda národa slovenského 7. júna 1861 mladoslóvákmi a staroslóvákmi, ktorých po vyrovnaní už poznáme ako politické zoskupenia – Stará a Nová škola. Diferenciácia slovenskej inteligencie od začiatku 60. rokov 19. storočia vyplývala, slovami Marcela Martinkoviča, okrem iného aj z idey nadnárodného, t. j. občianskeho postupu pri realizácii myšlienky rovnoprávnosti, ktorá vychádzala nielen z liberálnych zásad Novej školy, ale aj z jej realistickej politickej koncepcie, zdôrazňujúcej osvetovú oblasť záujmu ako základnú ideu spoločenskej emancipácie, tiež sociálno-hospodársku a najmä politickú oblasť s účasťou na pôde snemu. Reprezentanti Starej školy vnímali politické aktivity Novej školy ako idealistické a kontraproduktívne.¹

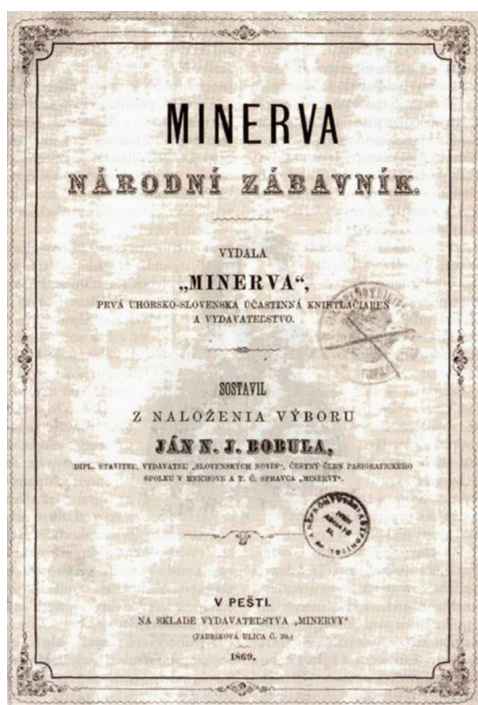
1 MARTINKOVIČ, Marcel. Ideové paralely a odlišné stratégie v slovenskom politickom myslení. In *Filozofia*, roč. 63, 2008, č. 10, s. 893-894 a Ideový prínos Novej školy slovenskej do národnostného myslenia. In *Filozofia*, roč. 59, 2004, č. 10, s. 769-770, 774.

Opozičné memorandové zoskupenie sa začalo formovať v prostredí katolíckeho kňaza Jána Palárika,² zástancu prouhorskej politiky na platforme dorozumenia a dohody s maďarskými politickými kruhmi. Aktivizovali sa v ňom napríklad profesor viedenského Pazmánea Ján Mallý-Dusarov,³ budapeštiansky podnikateľ Ján Nepomuk Bobula, pedagóg Ján Nemessányi. Palárik bol presvedčený, že Memorandum národa slovenského bude vládnu mocou odmietnuté a že uhorský snem nebude v záujme zachovania integrity Uhorska súhlasiť s požiadavkou slovenského hornouhorského „Okolia“ – dištriktu. Predstavil umierenejšie národné požiadavky, modifikujúc Daxnerom navrhovaný projekt „dištriktu“ pri zabezpečení najmä národnokultúrnych a jazykových práv podľa stolíc, prípadne pri požadovaní územnej úpravy stolíc podľa tu žijúcich etníc. Palárik sa stal ideovým predstaviteľom mladoslovákov a presadzovateľom slovenského jazyka do literatúry. Na martinskom memorandovom zhromaždení predstavil program riešenia slovensko-maďarskej otázky, predvídajúc rozpad monarchie a usilujúc sa

Ján Nepomuk Bobula

- 2 Ján Palárik (27. 4. 1822 Raková, okr. Čadca – 7. 12. 1870, Majcichov, okr. Trnava). Katolícky kňaz, národný dejateľ, politik, novinár, dramatik, organizátor národného života v politickej, kultúrnej aj náboženskej oblasti, zakladateľ týždenníka *Cyrrill a Method* v roku 1850. Vytvoril koncepciu federalistického spojenia slovanských národov v Uhorsku, pokladajúc za nevyhnutnú reálnu dohodu s Maďarmi. Napriek nedorozumeniam so štúrovcami kvôli uvedeným postojom zúčastnil sa memorandového zhromaždenia v Turčianskom Sv. Martine v roku 1861, založenia Pešťbudínskych vedomostí v roku 1861, Matice slovenskej v roku 1863, podporoval katolícke gymnáziá v Banskej Bystrici, v Kláštore pod Znievom atď. Spoluorganizoval založenie politickej strany – tzv. Novej školy. GAŠPARÍK, Mikuláš. Ján Palárik a jeho boj za demokratizáciu slovenského národného života. Bratislava : Nakladateľstvo Slovenskej akadémie vied a umení, 1952, s. 9-11; MAŤOVČÍK, Augustín, zodp. red. *Slovenský biografický slovník*. Martin : Matica slovenská 1990, s. 372.
- 3 Ján Mallý-Dusarov (26. 8. 1829 Skalica, okr. Senica – 19. 9. 1902 Esztergom, Maďarsko). Národnokultúrny dejateľ, novinár, vydavateľ, vysokoškolský učiteľ, cirkevný hodnostár, katolícky kňaz. V rokoch 1864 – 1865 ako dlhoročný prispievateľ Pešťbudínskych vedomostí apeloval na Slovákov, aby aktívnejšie vystupovali za svoje národné práva v zmysle „nielen prosieť, ale aj konať“ a v jeho ponímaní ešte „horlivejšie sa približovať k maďarskému politickému životu“. Malého názory, návrhy na metódy uplatňovania požiadaviek slovenských politických elít priniesli kritiku zo strany memorandistov, ktorá znamenala aj ukončenie jeho publicistickej činnosti v Pešťbudínskych vedomostiach. Stal sa stúpencom Palárikových mladoslovákov a neskôr Bobulovej Novej školy. Zástanca štátoprávnej jednoty monarchie a integrity Uhorska, jednoznačne však odmietal ideu jednotného maďarského politického národa. Po Bobulovi prevzal koncom roka 1872 vedenie Slovenskej strany vyrovnania a funkciu šéfredaktora Slovenských novín, po ňom ich redigovali Ján Čajda a Koloman Banšiel. V roku 1875 bol spoluorganizátorom zlúčenia strany so Slovenskou národnou stranou. Potom sa z politického života stiahol natrvalo. Neprestal sa však zaujímať o národný život, najmä v cirkevnej oblasti. MAŤOVČÍK, Augustín – ĎURIŠKA, Zdenko, ed. *Biografický lexikón Slovenska* 6. Martin : Slovenská národná knižnica, Národný biografický ústav, 2017, s. 127-129.

Almanach Minerva

presadiť v sledovanom období v národnej politike vyrovnanie medzi Slovákmi a Maďarmi. S Palárikom spojil na istý čas svoje občiansko-národné aktivity aj Ján Nepomuk Bobula.⁴

Palárikova skupina sa postavila nielen za zakotvenie slovenskej národnej politiky na uhorskej štátoprávnej a ústavnej základni, ale aj za prispôsobenie slovenského štátoprávneho programu tejto línie. Stala sa propagátorom alternatívneho prístupu k riešeniu slovenskej otázky na pôde politického zoskupenia – Novej školy. Uvedený oficiálny názov prijala koncom roka 1868. Sídлом politického vedenia sa stala Pešť a tlačovým orgánom Slovenské noviny, vychádzajúce v rokoch 1868 – 1874. Podporu a spoluprácu nachádzala medzi podnikateľskými kruhmi, napríklad u Jozefa Pozdecha a Jozefa Zarzeckého, u statkárov a zemanov Zoltána Zmeškára z Oravy a Adolfa a Martina Szentiványiovcov z Liptova. V politickom zoskupu-

ení sa angažovala tiež slovenská inteligencia Ludovít Kubáni, Jonáš Záborský, Jozef Karol Viktorin, Lukáš Mácsai a Ján Nemessányi. Cieľom Novej školy bolo začleniť slovenskú politiku do uhorskej a dohodnúť sa s maďarskými vládnymi predstaviteľmi na postavení Slovákov v spoločnom štáte, obmedzujúc sa na kultúrne a jazykové požiadavky. Politické požiadavky mohli byť podľa Palárika reálne až po upevnení postavenia slovenského národa v Uhorsku. Na rozdiel od Starej školy, ktorá zastávala politické stanovisko jednoty Rakúska, Palárik nevidel možnosť získania politickej a národnej slobody Slovákov v Rakúsko-Uhorsku: „*Mojím zdaním to Austria sotva urobí, iba až potom, keď už bude pozde.*“⁵ Úsilie o slovensko-maďarské zblíženie nebolo u neho postavené na kompromisoch a v prípade zistenia krívd zo strany maďarských vládncích kruhov na ne poukazoval a žiadal ich odstránenie. Využíval k tomu svoje príspevky v periodikách Cyrill a Method, Sokol, Obzor či Pešťbudínske vedomosti.

-
- 4 GAŠPARÍK, Mikuláš. *Ján Palárik a jeho boj o demokratizáciu slovenského národného života*. Bratislava : Nakladateľstvo slovenskej akadémie vied a umení, 1952, s. 36-42; VAVROVIČ, Jozef. *Ján Palárik: jeho ekumenizmus a panslavizmus*. Martin : Matica slovenská, 1993, s. 7-11; BOKES, František. *Dokumenty k slovenskému národnému hnutiu v rokoch 1848 – 1914*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1962, s. 302, 312.
 - 5 Keď sa príslušníci Novej školy Ján Nepomuk Bobula, Jozef Pozdech a Jozef Zarzetsky začali prikláňať k promaďarskej politike, prestal sa Palárik verejne angažovať. Naďalej však ostal na pozíciách spolupráce národov a národností Uhorska. GAŠPARÍK, Mikuláš. *Ján Palárik a jeho boj o demokratizáciu slovenského národného života*. Bratislava : Nakladateľstvo slovenskej akadémie vied a umení, 1952, s. 32-33, 39.

V príspevku *Slovo na čase ku nastávajúcim voľbám na snem krajský*,⁶ uverejnenom v Priateľovi ľudu 26. februára 1861, požadoval zmenu zákona týkajúceho sa rokovacieho jazyka v stoličných orgánoch a zápisov Slovákov vo voličských zoznamoch. Okrem iného uviedol: „*Prvá a hlavná spravodlivá žiadosť a potreba národa slovenského je, aby sa on slobôd a práv občianskych v konštitučnom živote, snemovými zákonmi v roku 1848 jemu udelených, skutočne účastným stať sa mohol a nasledovne, aby sa na obecných a stoličných zhromaždeniach, vo výborových zasadnutiach a v súdoch v slovenských vidiekoch, mestách a stoliciach jeho materinským, prirodzeným, národným jazykom, to jest slovenským, týmto všeobecným spojivom všetkých stavov a tried obyvateľských, rokovalo, jednalo a uzavieralo, jedným slovom aby sa mimo občianskej a náboženskej slobody a rovnosti aj sloboda a rovnoprávnosť národná vyslovila a do života uviedla.*“⁷ Začiatky formovania dvoch slovenských politických zoskupení priblížil v práci *Za reč a práva ľudu*.⁸

Podobne ako Palárik aj predstaviteľ evanjelickej slovenskej inteligencie Ján Nemessányi, ktorému vzhľadom na jeho neskoršiu maďarskú orientáciu bol zverený úrad škôldozorcu a dlhé roky ho zastával v maďarskom prostredí, požadoval v úvahu *Naše nároky na základe spravodlivosti a rovnoprávnosti a náš program*, uverejnenej v časopise Priateľ školy a literatúry 17. februára 1861, zmenu zákona o stoličnom zriadení v jazykovej oblasti, aby sa mohla v stoličných zastupiteľstvách a výboroch prevažne alebo výlučne slovenských používať slovenčina a kde žilo aj obyvateľstvo maďarskej národnosti slovenčina s maďarčinou. Z hľadiska organizácie školstva žiadal zriadiť na slovenskom území školy s vyučovacím jazykom slovenským. Od poslancov uhorského snemu očakával, že budú reprezentovať záujmy jednotlivých národov uhorského spoločenstva. V rozprave *Naše časy a naša úloha* z 30. apríla 1861 v Priateľovi školy a literatúry zhodnotil obdobie neoabsolutizmu, jeho dopad aj na rozvoj národného vedomia Slovákov, s dôrazom na upevňovanie ich vzťahu k „uhorskej zemi, uhorskej vlasti“ a na obranu ústavných zákonov z roku 1848, najmä stoličného zriadenia. Zároveň sa pozitívne vyjadril „k udeleniu práv slovenskej národnosti“ zo strany štátnej moci a k potrebe získať slovenskú šľachtu k ich podpore: „*Možno, že kladúc za úlohu Slovákov milovanie vlasti, mnohých synov Slovenska tým odradím, lebo cit odporný tomuto nikdy v prsiach svojich nepocítili, nič menej ale naschvál kladiem túto požiadavku nie tak pre nás, ako pre odporcov našich, ktorí nás obviňovali a hádam tu i tam ešte i obviňujú, že my láskou k otčine neveľmi ovplyvame; ku týmto teda chcem prehovoriť a keď im poviem, aké zväzky nás s otčinou našou spoja, dúfam ich o bludnom ich domnení presvedčiť.*“⁹

Idea uhorského vlastenectva sa stala v Palárikovom národnom programe ústrednou myšlienkou. Politickú činnosť Novej školy, opierajúc ju o princíp občianskej

-
- 6 PALÁRIK, Ján. „Slovo na čase ku nastávajúcim voľbám na snem krajský. In *Priateľ ľudu*, roč. 1, 1861, č. 2, s. 2.
- 7 BOKES, František. *Dokumenty k slovenskému národnému hnutiu v rokoch 1848 – 1914*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1962, s. 250.
- 8 PALÁRIK, Ján: *Za reč a práva ľudu*. In *Zlatý fond*. /on-line/. 2014. Dostupné na internete: http://zlatyfond.sme.sk/dielo/1756/Palarik_Za-rec-a-prava-ludu/9.
- 9 BOKES, František. *Dokumenty k slovenskému národnému hnutiu v rokoch 1848 – 1914*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1962, s. 268.

Prešovské evanjelické kolégium

že sa potvrdili jeho počiatočné obavy z reakcie maďarskej strany. Predstavil svoj názor na existenciu samostatnosti slovenského národa, opätovne zdôrazňujúc, že je potrebné „oživovať a brániť ju, so všetkými možnými, ústavou dovolenými predstavami do života uvádzať práva národnosti našej slovenskej, ale pritom pevne držať s uhorskou stranou oproti centralistickej nemeckej, so zadržaním si práva, napokon, čo nám ešte chýba je solidárne so všetkými uhorskými a rakúskymi Slovanmi ju vymáhať“.¹¹ Stanovisko zaujal k slovanskej vzájomnosti, ktoré prezentoval aj na pôde Novej školy. Vnímal ju vo federalizačnej podobe, v slobodnom spájaní slovanských národov, odmietajúc však centralizáciu, t. j. spájanie slovanských národov pod nadvládou jedného národa, aj keď išlo o najväčšie slovanské národy – Poliakov a Rusov.¹²

Jeho ideovým prínosom do slovenskej politiky bolo zdôrazňovanie národnej osobitosti – „kmeňovitosti“, ako podstaty slovanskej vzájomnosti, kultúrnej rôznorodosti Slovanov a najmä ako zásadného prostriedku na dosiahnutie národnej slobody. Palárik s Jozefom Viktorínom priniesli na pôdu Novej školy tiež myšlienky česko-slovenskej jednoty v rakúskom aj uhorskom kontexte, najmä v literárnom zmysle. Používanie slovenčiny v literatúre považovali za zbytočné trieštenie síl v národnom živote Slovákov, žiadajúc spisovateľov, aby opäť začali používať český jazyk. Kultúrny, sociálny a ekonomický rozmer uvedenej jednoty bol pre nich bezhraničný, ale jej politický význam bol vymedzený uhorským patriotizmom, so zdôrazňovaním slobodnej politicko-kultúrnej spolupráce Slovanov v monarchii, ale pri zachovaní osobitého charakteru jednotlivých národných spoločenstiev.¹³

10 MARTINKOVIČ, Marcel. Idea slovanskej vzájomnosti v interpretácii predstaviteľov Novej školy. In *Filozofia*, roč. 60, 2005, č. 10, s. 806-807.

11 BOKES, František. *Dokumenty k slovenskému národnému hnutiu v rokoch 1848 – 1914*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1962, s. 331.

12 GAŠPARÍK, Mikuláš. *Ján Palárik a jeho boj o demokratizáciu slovenského národného života*. Bratislava : Nakladateľstvo slovenskej akadémie vied a umení 1952, s. 33-35.

13 MARTINKOVIČ, Marcel. Idea slovanskej vzájomnosti v interpretácii predstaviteľov Novej školy. In *Filozofia*, roč. 60, 2005, č. 10, s. 809-810, 814, 816.

Koncom 60. rokov 19. storočia sa predstavitelia Novej školy snažili dosiahnuť národné ústupky zo strany uhorskej štátnej moci, vychádzajúcej zo spomínaného nadnárodného, t. j. občianskeho princípu pri riešení národnej rovnoprávnosti podporovaním politiky maďarskej krajnej snemovej ľavice Virgila Szilágyiho a Ladislava Böszörményiho, s ktorou spolupracoval aj Lajos Kossuth.¹⁴ V nasledujúcom období hľadali politického spojenca u Tiszovej strany ľavého streda a po prijatí národnostného zákona v roku 1868 sa orientovali aj za cenu ústupkov na vládnú pravicovú Deákovu Stranu vyrovnania. Nová škola programovo naďalej zotrvala na požiadavkách dvoch reálnych slovenských gymnázií, zastúpenia Slovákov v štátnej službe a štátnej podpory Matici slovenskej. Maďarské politické kruhy napriek uvedeným skutočnostiam Novú školu nerešpektovali ako rovnocenného partnera a odmietali jej požiadavky.¹⁵

K významným predstaviteľom Novej školy patrili popri uvedených osobnostiach už spomínaný J. N. Bobula,¹⁶ ktorý sa do politických snáh mladých Slovákov zapojil v Pešti v polovici 60. rokov 19. storočia. Morálnu a materiálnu podporu našiel u predstaviteľov mladšej národnokultúrnej reprezentácie – Štefana Moyzesa, Jána Mallého-Dusarova, Jána Francisciho, Viliama Pauliny-Tótha, a tiež u ukrajinských

14 KOSTICKÝ, Bohuš. *Nová škola*. Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1959, s. 35.

15 Nasledujúca vnútorná kríza v Novej škole priniesla v januári 1875 zánik Slovenských novín a zoskupenie Novej školy sa postupne strácalo z politickej scény. Časť z neho, reprezentované najmä príslušníkmi z radov inteligencie a podnikateľských vrstiev prestala politicky pôsobiť a mladšia generácia nadviazala spoluprácu so Slovenskou národnou stranou. KAČÍREK, Ľuboš. *Národný život Slovákov v Pešťbudíne v rokoch 1850 – 1875*. Budapešť : Croatica, 2016, s. 321-322; FRANKOVÁ, Libuša, JURČIŠINOVÁ, Nadežda. *Slovenské národné hnutie 1780 – 1918 (Kapitoly zo spoločensko-politického a národného života)*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2008, s. 112.

16 Ján Nepomuk Bobula (15. 3. 1844 Liptovský Hrádok – Dovalovo, okr. Liptovský Mikuláš – 15. 11. 1903 Budapešť, Maďarsko). Politik, redaktor, publicista, podnikateľ a stavitel'. Základné vzdelanie získal v rodičovskom dome. V štúdiu pokračoval na gymnáziu v Komárne, ktoré nedokončil. Krátko pôsobil ako rysovač a pomocný robotník u Františka Mikšu v Rimavskej Sobotě. Gymnázium dokončil po roku 1861 v Pešti, kde sa vyučil za murára v čase, keď tu žilo veľa Slovákov, väčšinou stavební robotníci. Na krátky čas sa odsťahoval do Lučenca, kde pôsobil ako stavbyvedúci, ale v roku 1863 sa vrátil do Pešti, kde absolvoval technickú univerzitu, ukončiac ju skúškami z architektúry, dekoratívnej architektúry, inžinierskych vied a účtovníctva. Staviteľský diplom získal v roku 1863 v Liptovskom Sv. Mikuláši. Nasledovne vo Francúzsku a Nemecku si doplnil teoretické vedomosti praktickými skúsenosťami, pôsobiac po návrate ako samostatný stavebný podnikateľ, majiteľ stavebnej a projektovej kancelárie. Uznal rakúsko-uhorské vyrovnanie a postupne svoj politický program obmedzil na skromné školské a kultúrne požiadavky pre Slovákov. Po likvidácii Matice slovenskej a slovenských patronátnych gymnázií v polovici 70. rokov 19. storočia uprednostnil vlastné podnikateľské záujmy. Vzdal sa účasti na politickom dianí, ale až do konca života udržiaval kontakty s národnými dejateľmi, napríklad s Andrejom Kmeťom a Františkom Slámom. KAČÍREK, Ľuboš. *Národný život Slovákov v Pešťbudíne v rokoch 1850 – 1875*. Budapešť : Croatica, 2016, s. 318; MAŤOVČÍK, Augustín, ed. *Bibliografický lexikón Slovenska 1*. Martin : Slovenská národná knižnica, Národný biografický ústav, 2002, s. 457-458.

národných dejateľov, najmä Adolfa Dobrianskeho. Pritom publicisticky začal pôsobiť už od roku 1861 v slovenskej tlači, v časopisoch Cyrill a Method, Vojtech, Sokol, Obzor a v Pešťbudínskych vedomostiach. Uverejňoval v nich správy, literárne útvary, náboženské úvahy a tiež odborné články. Pokúšal sa písať poviedky a prekladal aj vystupoval s návrhmi na vydávanie kalendárov. V rokoch 1865 – 1866 vydával a redigoval svoje prvé noviny – zábavný magazín Junoš, zameraný na podchytenie pracujúcej a študujúcej slovenskej mládeže v Pešti, kde vyvíjal aj aktívnu činnosť v rôznych spolkoch a kde sa v roku 1863 zoznámil s podnikateľom Jozefom Pozdechom, budúcim svokrom aj mecenášom.¹⁷

Od druhej polovice 60. rokov sa Bobula stále viac orientoval na opozičné sily v slovenskom politickom tábore pod vedením Jána Mallého-Dusarova a Jána Palárika, prehlbujúc svoje kontakty s predstaviteľmi slovenských podnikateľských kruhov v Pešti, najmä s Jozefom Zarzetszkym a Jozefom Pozdechom. Do popredia snáh Novej školy o riešenie slovenskej otázky v kultúrno-jazykovom zmysle sa dostal za podpory Jána Palárika a Jána Mallého-Dusarova. Rozhodol sa založiť politické zoskupenie alebo stranu, s politickou orientáciou na maďarské vládnuce kruhy. V roku 1867 založil podľa vzoru Peštianskeho demokratického spolku maďarskej snemovej krajnej ľavice Slovenský spolok v Pešti a po nenaplnení politických očakávaní došlo z jeho iniciatívy 25. marca 1868 k založeniu Slovenského národnodemokratického spolku.¹⁸ Nová škola sa doformovala v súvislosti so začatím vydávania tlačového orgánu, založeného Bobulom pod názvom Slovenské noviny 2. januára 1868, do roku 1875.¹⁹ S prestávkami bol ich vydavateľom a redaktorom. Za prvoradú úlohu pri zakladaní novín považoval získanie čitateľskej verejnosti, čomu venoval pozornosť v listoch priateľom, informujúc ich o príprave vydávania politického periodika s pôvodným názvom Národný Slovák. Neskôr spolu s Matúšom Dulom-Hohošom rozposlal 7. decembra 1867 program Slovenských novín. Podporu novinám hľadal aj medzi maďarskou verejnosťou a ich popularizácie sa ujal predstaviteľ snemovej krajnej ľavice, nazývanej aj Stranou roku 1848, Ladislav Böszörményi.²⁰

Riešenie slovenských politických problémov videl vo vyrovnaní s maďarskou politickou reprezentáciou, čo sa odrazilo v jeho novinových príspevkoch, zameraných proti panslavizmu a za zachovanie územnej jednoty Uhorska. Politické zameranie novín privítali aj Lajos Kossuth a Ferenc Deák.²¹ Jednou z úloh národnopolitického programu Novej školy bola spolupráca s uhorskou vládou v snahe získať úradnícke pozície pre Slovákov v štátnej správe, jej poslovenčenie na miestnej, okresnej a žup-

17 Ján Nepomuk Bobula (1844 – 1903). Život a dielo. Dostupné na internete: http://sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetiseget/..., s. 2.

18 KOSTICKÝ, Bohuš. *Nová škola*. Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1959, s. 22, 57.

19 ZAPLETAL, Vladislav. Vznik Bobulových Slovenských novín. In *Historický časopis*, roč. 3, 1955, č. 4, s. 489-529.

20 KOSTICKÝ, Bohuš. *Nová škola*. Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1959, s. 18-19.

21 Ján Nepomuk Bobula (1844 – 1903). Život a dielo. Dostupné na internete: http://sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetiseget/..., s. 3.

nej úrovni a zakladať slovenské ľudové a stredné školy. Vymedzenie slovenského etnického územia bolo ponechané na neskoršie obdobie.²²

V období pokusov o prímérie medzi politickými zoskupeniami – Starou a Novou školou uzavrel Viliam Paulíny-Tóth s Jánom Bobulom 7. novembra 1871 dohodu s cieľom spoločne postupovať v budúcich voľbách do uhorského snemu. Na vzájomné politické intrigy reagoval Bobula už v roku 1870 v liste Jánovi Franciscimu slovami: „Podľa Vami vyslovenej rady aby sa porady alebo prehovory všetky na viac miestach konali, z našej strany sa za dosť urobiť nemohlo. Ja s pánom Paulíny, čo človekom bez rázu, čo s človekom čo slovo nedrží – som prehovoriť ísť nemohol, lebo ved’ to by nebolo k ničomu viedlo, Palárik ani s Kutlíkom hovoriť nechcel...lebo sa hovoriť nedá, s Mudroňom sme vyjednávaf nemohli, čo s odpadlíkom z našej strany. Zostalo nám teda s Vami hovoriť, čo uznávam, s ktorým hovoriť možno.“²³

Vydavateľ politicko-satirického pamfletu Jánošík (1862 – 1863) Bobula, ktorého autorom a nakladateľom bol Viliam Paulíny-Tóth, mu prepožičal svoje meno. Ján Pravoslav Bella v pamätiach uviedol, že Paulíny nechcel vydať pamflet pod svojim menom, pretože v tom čase jeho plánované politické zámery mohli byť zmarené odozvami na uvedenú prácu. Za tzv. protišľachtické zameranie Jánošíka bol Bobula spolu s Paulíny krátko väznený a vláda zakázala vydanie ďalšieho zväzku. Venovať pozornosť uvedenej politickej brožúre, okolnostiam jej vydania a následným odozvám je nutné preto, aby sa dali pochopiť Bobulove postoje k politickému životu v uhorskej spoločnosti, keďže viaceré politicky činné osobnosti ho považovali za človeka obávajúceho sa súdu a väzenia. Slovom Bohuša Kostického „Bobula bol typickým typom podnikavého kapitalistu, ktorému zisk a kariéra boli dvoma stránkami tej istej mince. Priam chorobná túžba po vyniknutí a popularite bola tou stránkou jeho nepravého charakteru, ktorá mu velila bojovať nie za zásady, ale za osobný prospech“.²⁴

V snahe získať väčší počet prívržencov pre program Novej školy si Bobula uvedomoval potrebu nielen politických novín, ale aj nových politických metód práce. Jednou z nich sa stala potreba rozvíjať osvetovú činnosť a vzdelanosť propagovaním a zakladaním čitateľských a vzdelávacích spolkov, ktorých činnosť mala odrážať program Slovenských novín, s dôrazom aj na roľnícku otázku. Ich vzorom sa stali demokratické spolky zakladané maďarskou krajinou ľavicou. Uvedené aktivity začal realizovať na pôde spomínaného Slovenského národnodemokratického spolku, ktorého predsedom sa stal Jozef Zazetsky, podpredsedami Jozef Pozdech a J. N. Bobula.²⁵ Bobula ako hlavný organizátor založenia spolku sa snažil v záujme svojich politických zámerov získať k spolupráci aj Prvý československý robotnícky spolok, založený v roku 1869 v Pešti. Od roku 1871 začali Slovenské noviny zameriavať

22 KAČÍREK, Luboš. Zápas o slovenský politický program do roku 1875. In DVORŽÁK, Pavel. ed. *Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov XI*. Bratislava : Literárne informačné centrum, 2009, s. 194-198.

23 Literárny archív (LA) Slovenská národná knižnica (SNK) Martin, sign. J 438. *List J. N. Bobulu J. Franciscimu z 20. 6. 1870*.

24 KOSTICKÝ, Bohuš. *Nová škola*. Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1959, s. 23.

25 KOSTICKÝ, Bohuš. *Nová škola*. Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1959, s. 57.

pravidelnú pozornosť na sociálno-ekonomické aktivity tohto robotníckeho spolku, v snahe získať ho pre národné záujmy Novej školy. Slovenský národnodemokratický spolok mal byť vzorom pre zakladanie podobných spolkov aj na území obývanom Slovákami. Organizoval prednášky na rôzne aktuálne politické témy, zábavy a zriadil čítareň kníh a časopisov. Propagoval a podporoval zakladanie Vzájomných pokladníc – vzájomných svojpomocných fondov, dôležitého prostriedku posilňovania slovenských podnikateľských záujmov. Postupne sa tak vzdŕaloval predstavám vyriešenia slovenskej otázky v rámci územnej autonómie, vidiac jej riešenie v hospodársky vyspelom a jednotnom Uhorsku.²⁶

J. N. Bobula viazaný na Budapešť podnikateľskými záujmami a rodinnými vzťahmi začal presadzovať v politike Novej školy ideu slovensko-maďarského vyrovnania a vybudovania hlavného slovenského politického centra v Budapešti. Veril, že si prouhorským politickým zameraním a spojenectvom s maďarskými politickými kruhmi zabezpečí kariérny postup a získa aj ústupky v prospech Slovákov. Spočiatku, s predstavami o demokratických, politických aj spoločenských premenách v uhorskej spoločnosti, hľadal spojenectvo s krajne ľavicovými silami maďarských podnikateľských vrstiev vedenými Ladislavom Böszörményim a Lajosom Kosuthom, ktorý v tom čase pôsobil v emigrácii. Veriac v podporu národným elitám zo strany šľachty a zemianstva zorganizoval s ďalšími predstaviteľmi Novej školy stretnutie so zemanmi 7. septembra 1868 v liptovských kúpeľoch Lúčky, s cieľom prerokovať riešenie slovenskej otázky najmä v jazykovej oblasti na úrovni žúp, nižších inštitúcií a gymnázií, aj s návrhom založenia odboru pre národnosti pri uhorskej vláde a odberu Slovenských novín v šľachtických kruhoch. Za vhodnú osobu, ktorá mala prerokovávať slovenské požiadavky s poslancami uhorského snemu považoval Bobula Adolfa Szentiványiho, argumentujúc: „*My budeme účinkovať na ďalšom priateľskom pomere s našou slovenskou šľachtou, a nechajúc nateraz bokom politickú stranickosť, budeme sa vynasnažovať najprv dorozumieť sa doma v našom národe.... novozvolený p. Adolf Szentiványi, nielen že sa tomuto v cestu stavať nebude ale že nás tak ako doposiaľ v tomto počínaní podporovať nezamešká... My ani najmenej nepochybujeme, že naša šľachta stane sa tou starou slovenskou rodinou.*“²⁷

Po mnohých neúspešných rokovaniach s maďarskými politickými kruhmi a so slovenskou šľachtou sa Nová škola ocitla v kríze, ktorú tiež prehlboval ideologický spor v nazeraní na existenciu a zameranie jej činnosti medzi vedúcimi osobnosťami Jánom Mallým-Dusarovom a Jánom Bobulom.

Vo voľbách do uhorského snemu v roku 1872 Bobula neúspešne kandidoval za poslanca v žilinsko-rajeckom volebnom obvode s programom, v ktorom uznal vyrovnanie v zmysle jeho perspektívy. Vo vzťahu k Rakúsku požadoval personálnu úniu, v Uhorsku zriadenie samostatnej uhorskej banky, zrušenie niektorých daní, robôt, reformy školského vzdelávania, volebného práva, nezávislých sudcov, slobody náboženstva s ponechaním cirkevných majetkov a nové prerokovanie ná-

26 Mal mať funkciu v akejsi opozičnej politickej strane s tlačovým orgánom Slovenské noviny, čo sa podarilo zrealizovať len čiastočne, založením Liptovského demokratického spolku 24. 3. 1868 vo Vrbici. KOSTICKÝ, Bohuš. *Nová škola*. Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1959, s. 58-59, 103-105.

27 Bobula, J. N. Liptov. In *Slovenské noviny*, roč. 2, 1868, č. 30, s. 1.

rodnostného zákona. Pre slovenský národný život v okrese požadoval povýšenie gymnázia v Žiline na osemtriedne, zníženie ceny soli a postavenie vojenských kasární.²⁸

Uvedomujúc si minimálne politické možnosti opozičnej ľavice v Uhorsku Bobula postupne opúšťal jej program a začal sa po voľbách prikláňať k slovenskej šľachte a vládnej konzervatívnej Deákovej Strane vyrovnania. Uznal status quo rakúsko-uhorského vyrovnania z roku 1867, národnostný zákon z roku 1868, zo svojho národného programu vypustil memorandovú požiadavku slovenského hornouhorskeho „Okolia“ a skromné školské a kultúrne požiadavky. V sledovanom období sa výrazne aktivoval v národnokultúrnom a spoločenskom živote ako zakladateľ a riaditeľ akciovej tlačiarne a vydavateľstva Minerva, pôsobiacej v rokoch 1869 – 1872,²⁹ ktorej akcionármi boli významní maďarskí politici, napríklad František Deák a Július Andrassy. Zámerom vydavateľstva bola podpora maďarsko-slovenských tlačových produktov, ale o tlačenie maďarskej tlače nebol záujem z maďarskej strany a tlačenie slovenských publikácií bolo zväčša finančne nerentabilné a tak jej činnosť najmä pre nedostatok financií zanikla koncom roka 1872.³⁰ Vnútorne spory v Novej škole a neúspešné pokusy o spoluprácu so snemovou pravcou priviedli Bobulu k výmene názorov s predstaviteľmi Starej školy o možnej spolupráci, najmä s Jánom Franciscim, reagujúc formou korešpondencie na vedenie a ideológiu Novej školy slovami: „Odtisol som čo najrozhodnejšie bokom všetky akékoľvek možné antipatie a bránil som sa použiť i len slovo, ktoré by mohlo dávať príležitosť k nevere, v tej nádeji, že sa to i z protivej strany tak učiní a v tom pevnom presvedčení že len tak, keď bokom odložíme snád' nepriateľstvá, menovite medzi mnou a vami myslím, že ani Vám ale ani mnou nezapríčinené antipatie a zášť, môžeme dačo dobrí vykonať pre našu slovenskú verejnosť.“³¹ Konkrétny plán spolupráce Starej a Novej školy bol prerokovaný na porade u Jána Palárika v Majcichove 22. – 24. mája 1870. V auguste 1870 informoval Bobula Francisciho o svojom návrhu reorganizovať Maticu slovenskú a v septembri o nových spolkových programových dodatkoch.³² Program Novej školy z júla 1872 sa dotýkal štátoprávnej otázky, prezentovanej Starou a Novou školou,³³ týkajúcej sa postavenia Uhorska a v jeho rámci národnostného postavenia Slovákov, s dôrazom na jazykovú otázku.

28 KOSTICKÝ, Bohuš. *Nová škola*. Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1959, s. 114-115.

29 V roku 1869 zostavil aj almanach Minerva. Na pôde Minervy sa tiež prejavili rozpory medzi Mallým a Bobulom. Dva mesiace po jej otvorení riaditeľ spoločnosti Ladislav Jestsenský, významný ideológ Novej školy, sa dištancoval od Slovenských novín. KOSTICKÝ, Bohuš. *Nová škola*. Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1959, s. 89.

30 S existenciou Minervy súviselo aj vydávanie Slovenských novín. V prípade likvidácie Minervy mala byť odpredaná jej časť Slovenským novinám. Ján Nepomuk Bobula (1844 – 1903). Život a dielo. Dostupné na internete: http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/..., s. 4-5.

31 LA SNK Martin, sign. J 438. *List J. N. Bobulu J. Franciscimu* zo 7. 5. 1870.

32 LA SNK Martin, sign. J 438. *List J. N. Bobulu J. Franciscimu* z 19. 8. 1870 a zo septembra 1870.

33 KAČÍREK, Ľuboš. Pokusy Novej školy (1868 – 1875) o získanie šľachty pre národné hnutie. In *Zemianstvo na Slovensku v novoveku*. Bratislava : Slovenská národná knižnica, 2009, s. 234.

O ďalšej politickej orientácii Slovenských novín rozhodla konferencia Novej školy, ktorá sa konala 23. októbra 1872 v Pešti. Súčasne zasadalo aj valné zhromaždenie Minervy. Konferencia mala rozhodnúť o vzťahu Novej školy, ktorá prijala názov Slovenská strana vyrovnania,³⁴ buď k maďarským vládnym silám, alebo k Starej škole. Bobula zaujatý staviteľskou činnosťou a prácou v zastupiteľstve banky Slovénia sa vzdal redigovania Slovenských novín, ktoré od 23. decembra 1872 redigoval Ján Mallý s provládnu orientáciou.³⁵ Po zostrení uhorskej vládnej politiky v 70. rokoch 19. storočia proti nemaďarským národnostiam a postupnej likvidácii Matice slovenskej a patronátnych gymnázií stratil Bobula ilúzie o národnostnej politike maďarských vládnucich kruhov aj samotného Františka Deáka. Záujem o ďalšiu činnosť v Slovenskej strane vyrovnania oslabili aj dôsledky hospodárskej krízy z roku 1873, ktoré negatívne ovplyvnili podporovanie Slovenských novín jej mecénmi, najmä Zarzetským. Bobula sa zamerlal na svoje podnikateľské záujmy. Opustil stranu aj slovenskú príslušnosť a angažovanosť v slovenskom národnom živote oficiálne prezentoval ako snahu uvedomelého Maďara odhaliť protivlastenecké panslavistické aktivity predstaviteľov Starej školy slovenskej, vymaniť slovenský ľud spod ich vplyvu a upevniť v ňom vernosť uhorským štátnym ideám. Posledné dvanásť číslo Slovenských novín vyšlo v roku 1875 a s ním skončila aj činnosť Novej školy. Jedna časť jej stúpcov odišla do ústrania – Ján Mallý, Pavol Blaho, Andrej Trenkuš, Štefan Klempa a ďalší, politicky sa neangažovali a ak, tak len na cirkevnom poli. Druhá časť z mladších radov – menej skompromitovaných politikov, sa pridala k Slovenskej národnej strane, napríklad Andrej Kmeť a Juraj Čajda, ktorý prijal funkciu redaktora Slovenských národných novín. Tretia časť príslušníkov Novej školy – podnikatelia a príslušníci inteligencie, pôsobiaci najmä v Budapešti, hľadala kontakty s vládnymi silami, a medzi nimi aj samotný Bobula na ceste k úspešnej politickej a podnikateľskej kariére.³⁶

V období po zániku Novej školy sa Bobula v Budapešti zapojil do komunálnej politiky ako príslušník maďarskej vládnucej Liberálnej strany. V mestskej časti Terezín, kde býval, založil a predsedal Spoločenskému klubu v šiestom obvode (Terézváros), s cieľom združovať živnostenské a podnikateľské vrstvy a zameriavať ich aktivity aj na spoločenskú angažovanosť vo verejných záležitostiach. V roku 1876 bol v Terezíne zvolený za poslanca do snemu a v roku 1878 mu bolo ponúknuté zastúpenie obvodu v snemovni, ktoré odmietol. V tom čase sa uchádzal o poslanecký mandát za mesto Žilina a jeho okolie, ale neúspešne. V roku 1887 prijal kandidatúru na poslanca za obvod Terezín, ale už nezískal dôveru jeho občanov. Nakoniec v rokoch 1892 – 1897 získal poslanecký mandát za Starú Lubovňu, pričom však nezabúdala ani na tereziánsky obvod. Mnoho rokov bol tiež členom budapešťan-

34 Členmi výboru sa stali Štefan Klempa, Ján N. Bobula, P. Mičinay, A. Szentiványi, Ján Mallý, Juraj Slota, J. Sladoň, Jozef Kmeť, Martin Čulen, J. Risák, P. Miko a Jozef Boor. KOSTICKÝ, Bohuš. *Nová škola*. Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1959, s. 120-121.

35 KOSTICKÝ, Bohuš. *Nová škola*. Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1959, s. 122-124.

36 KOSTICKÝ, Bohuš. *Nová škola*. Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1959, s. 131-133.

skeho zastupiteľstva, kde pôsobil v stavebnom, dláždičskom, kanalizačnom výbore, vo výbore na stavbu kasární atď.³⁷ Poverený bol vypracovaním prvých uhorských priemyselných zákonov, venujúc sa publicisticky najmä národnému hospodárstvu. V rozsiahlej práci o uhorskom priemysle prezentoval vlastnú koncepciu hospodárskej politiky štátu a štátneho protekcionizmu z hľadiska emancipácie drobných a stredných podnikateľov, aj integrácie uhorských národností a prosperity veľkého Uhorska. Z Bobulovej iniciatívy bol v roku 1892 založený prvý staveľský odborný časopis, staveľská revue *Építészeti Szemle*, ktorý do roku 1898 redigoval a do ktorého aj prispieval. V roku 1892 založil stavebno-priemyselné noviny *Építési Ipar* a neskôr v záujme udržania živnostníckeho podnikania založil *Vestník uhorského priemyslu a obchodu*. Poslednú prácu vydal v roku 1897 pod názvom *25 rokov v službe uhorského priemyslu*, ktorú venoval podpredsedovi priemyselnej komory Károlyovi Ráthovi.³⁸

Prvý slovenský diplomovaný staveľ, nielen praktizujúci ale aj teoretický odborník, založil v čase prebiehajúcej veľkej výstavby budov v Budapešti Sprostredkovateľskú kanceláriu, zabezpečujúc jej prostredníctvom potrebnú stabilnú pracovnú silu aj zo slovenského územia pre vlastné stavebné aktivity, ale aj pre iných staveľov. Inicioval založenie staveľských komôr a bol poverený vypracovaním pravidiel Komory staveľov, ktorá pôsobí dodnes. V rokoch 1869 – 1875 postavili podľa jeho projektov v Budapešti viacero súkromných aj verejných budov, napríklad prístavbu Opery, zúčastnil sa stavby takmer všetkých palácov na Andrásyho bulvári, robotníckej kolónie tehelne v Kispest – v Malej Pešti, výstavby hlavného gymnázia na Trefortovej ulici, vzorového gymnázia na Barcsayho ulici, či stavieb úradníckej kolónie *Tisztviselőtelep* v ôsmom obvode. Projektoval prvú budovu Matice slovenskej v Martine, ktorej začiatky výstavby v novorenesančnom slohu sa začali v roku 1864. Ujal sa organizovania celoštátnej jesennej výstavy v roku 1885 v Budapešti a počas dvoch rokov plánoval a organizoval pavilóny bez finančnej odmeny. Ako odmenu dostal od panovníka Rytiersky rád Jozefa Františka II. Na sklonku života bol v rokoch 1892 – 1897 stavbyvedúcim a neskôr hlavným inšpektorom výstavby budovy uhorského parlamentu v Budapešti.³⁹ Znáмым sa stal ako politik a verejný činiteľ, ktorý po zatvorení Matice slovenskej a troch slovenských gymnázií v rokoch 1874 – 1875 stratil ilúzie o maďarskej národnostnej politike a pozornosť začal venovať svojim staveľským aktivitám a rozvoju uhorského priemyslu. Majetkový stav Bobulu sa začiatkom 90. rokov zhoršil, v roku 1895 skrachoval a jeho postavenie sa destabilizovalo aj z politického hľadiska, keďže ho Slováci obviňovali z pseudomaďarstva a Maďari z panslavizmu.

37 V rokoch 1892 – 1897 bol poslancom uhorského snemu za volebný obvod Stará Ľubovňa. Ján Nepomuk Bobula (1844 – 1903). Život a dielo. Dostupné na internete: http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/..., s. 5-6.

38 Ján Nepomuk Bobula (1844 – 1903). Život a dielo. Dostupné na internete: http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/..., s. 6-7.

39 Ján Nepomuk Bobula (1844 – 1903). Život a dielo. Dostupné na internete: http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/..., s. 8-13.